

ИЗБОРИТЕ БОРБА ЗА ИЗРАЗЕНА

Со судијата на Врховниот суд на Република Македонија и поранешен претседател на Државната изборна комисија, Јосиф Луковски, разговаравме за изборите, односно за изборниот процес кој според него претставува цела една наука, но дискутиравме и за маните и за слабостите на нашето судство. Наскоро треба да излезе и неговата книга за изборите општи и посебни принципи со практични заклучоци од изборите споредбено со светското изборно законодавство во коишто, како што вели, многу работи ќе излезат на виделина, од стручен аспект, а во мемоарите целосната вистина.

☀️ Како се станува претседател на ДИК? Кои се условите и predisпозициите за оваа функција?

ЛУКОВСКИ: Станав претседател на ДИК (претходно бев заменик), по предлог на тогашната позициона власт. Не отидов на одмор и дома го најдов ковертот во кој се наоѓаше решението на Собранието на РМ дека сум избран за заменик-претседател во јуни 1998 година. Наредната 1999 во јуни бев избран за претседател и тогаш првото мое размислување беше да дадам оставка. Но, мојот тогашен почитуван претседател на ВСМ, господинот Димишковски, дословно ми рече:

"Луковски, ти си елоквентен и стручен и по редот на работите од заменик треба да бидеш претседател. Единствено ти можеш да се носиш со оваа функција".

Тогаш се потсетив на зборовите на мојот покоен татко Ѓорѓи Лука (II):

"Синко, секогаш сме биле на прва борбена линија, секогаш сме се жртвувале за државата, а тоа е чест, 'засучи' ги ракавите и мора чесно да ја извршиш оваа патриотска должност". Така прифа-

■ Разговорот го водеше: **Рената МАТЕСКА**

☀️ За последниве локални избори велите дека се случило токму она за што сте предупредила: "Сепак, да бидеме внимателни со доза на искрен оптимизам, зашто игрите се бескрај, бескрај...". Господине Луковски, како поранешен претседател на ДИК, каква оценка му давате на изборниот процес во оваа фаза?

ЛУКОВСКИ: Многу ми е тешко кога некој ќе ми се обрати како поранешен претседател на ДИК нека остане во вечен заборав. Повеќе од стотина пати сум кажал, а тоа ќе го има и во мојата книга и се дел од "игрите се само игри и продолжуваат, во што цврсто верувам". Треба да се има целосно професионализирана администрација и професионали-

зирана ДИК, а избирачките одбори да ги сочинуваат државни службеници кои ќе бидат професионалци, со проверено искуство и знаење, без партиска определеност. Во спротивно, доколку тоа не се прифати, секоја политичка партија би требало да има свој претставник во избирачкиот одбор, како што е случај со Република Албанија. Ако на изборите учествуваат осум политички партии, избирачкиот одбор треба да има осум претставници. Нам ни е потребна професионална ДИК и таа да е постојана и да има посилен мандат. Но, каков состав денес имаме и колку е тешко да се работи, особено беше тешко во времето кога јас бев нејзин претседател и работев и со замениците според Деловникот за работа на ДИК.

СЕ БЕСПОШТЕДНА И ЖЕСТОКА ПОЛИТИЧКА ВЛАСТ, ПРЕКУ ДАДЕНИОТ ГЛАС

тив, одлуката со која бев именуван за претседател беше оспорена, но Уставниот суд ја отфрли иницијативата.

☀ Дали додека бевте на оваа функција се соочивте со одредени опструкции, притисоци, закани?

ЛУКОВСКИ: Со голема одговорност тврдам и стојам зад тоа дека дотогаш не се познавав со сега почитуваниот претседател Бранко Црвенковски, со тогашниот премиер Љубчо Георгиевски и со другите политичари. Тогаш на мојата сопруга ѝ беше укинато работното место педагог во училиштето "Кирил Пејчиновиќ". Но, за ова имаше реакција. Вината беше префрлена на државниот секретар, кој беше веднаш разрешен. Потоа, сопругата беше прераспоредена во гимназијата "Раде Јовчевски Корчагин", како педагог каде се наоѓа и денес. Никој не ми вршел притисок, освен дел од членовите на ДИК. Никој не ме прашал, ниту како сум, ниту дали постојам за овој период од 1996 година наваму.

☀ Според што ќе го запомните претседателскиот мандат во ДИК?

ЛУКОВСКИ: Мислам дека тоа беше еден период на транзициони пресврти во историјата на Република Македонија. Не се заборава времето кога беше во прашање опстанокот на нашата државност, и кога постепено, како меур од сапуница, државата почна институционално да се распаѓа, како во законодавната, така во извршната и, пред сè, во судската власт. За мене власта е единствена, се менуваат само носителите на функциите кои ги извршуваат. За во едно семејство да има мир и спокојство, мора со него да управува само еден. Ако секој "влече" на своја страна, тогаш нема успех во ниту една работа. За нешто да биде успешно неопходни се: искреност, чесност и доблест. Зошто во тоа време кон мене не се приближи

ниеден политичар или, пак, ниту една странка како носител на судска функција во овој триесетгодишниот период?

☀ На сите избори во Македонија, претседателски, парламентарни, локални, од секоја страна Ви се упатува оправдани-неоправдани обвинувања дека се одвиваат под услови на изборен фалсификат. Што е тоа изборен фалсификат?

сификат. Фалсификат е и ако повисоките изборни органи тоа го сторат. Сè друго претставува неправилност и нерегуларност во текот на гласањето. А тоа се: полнење на гласачките кутии, групно и фамилијарно гласање, нарушување на тајноста, спречување на политичките претставници и набљудувачите да присуствуваат, кршење кутии, насилство и друго.

ПРИЕМ НА РМ ВО АСЕЕЕО, IFES. ЛУКОВСКИ СО ПРЕТСЕДАТЕЛОТ РИЧАРД СУДРИЈАТ, ПРЕТСЕДАТЕЛОТ НА ВРХОВНИОТ СУД НА Р ХРВАТСКА, ЈОСИП ЦРНИК И ДРУГИ

ЛУКОВСКИ: Мораме да го расчистиме овој поим како етимолошки, така и правно. Етимолошки зборот фалсификат значи правење нешто неистинито, односно изигрување, што содржи и елемент на измама, лага. Правно, тоа има друга смисла. За нешто да се фалсификува треба на еден документ со одредена содржина комплетно таа да се измени. Доколку податоците од записниците на избирачките органи (кои се составуваат во присуство на претставници на политички партии), комплетно се променуваат, тогаш имаме изборен фал-

☀ Можете ли со сигурност да се тврди дека во државата немало изборен фалсификат, контра позицијата и опозицијата? Каде всушност е македонскиот Гордиев јазол?

ЛУКОВСКИ: Со сигурност можам одговорно да гарантирам дека во периодот додека бев претседател на ДИК, такво нешто немаше ниту можеше да се помисли. За тоа, друго време не можам да коментирам. За овие избори се слушнаа гласини дека ДИК ги фалсификувала изборите, а јас, пак, тврдам дека тоа е

невозможно, бидејќи таа нема никаков мандат во врска со повреди во постапката на гласање и во сумирањето и во утврдувањето на резултатите од гласањето. Државната изборна комисија има инсталиран компјутерски центар, во кој на ниво на државата ги сумира сите резултати врз основа на добиените записници од изборните комисији во општините, за целосно да ги објави на ниво на државата. Инаку, надлежни за објавување на резултатите се изборните комисији на соодветните општини, кои треба да ги истакнат во законскиот рок на огласната табла во седиштето. Својата работа во организационо-политичка и логистичка смисла сè до печатењето на гласачките ливчиња, ДИК ја изврши според сите стандарди. Меѓутоа, забелешките се однесуваат на нејзината нетранспарентност и бавност.

нална демократија, потоа други јужно-африкански и јужноамерикански земји и други. Нагласувам, изборите се беспопштедна битка за политичка власт. Не се избираат средства како да се дојде до власт, а притоа се заборава дека изборот се прави преку политичката волја на граѓанинот, изразена преку неговиот глас на денот на изборите. Прашање, пак, е дали се злоупотребува народната волја. Мојам да тврдам за претходните претседателски, парламентарни и локални избори, освен за последните, кои ги набљудував и лично бев на избирачкото место во Врапчиште (Врањевце и Топлице), видов низа неправилности. Она што го гледав и го презентирав преку писма за јавноста во печатените медиуми под наслов "Лагата како и вистината никој не може да ја скрие". Имам можност да гледам: како се полнат

☀️ Како кај нас се почитуваат изборните закони и какви се реперкусиите доколку некој ги наруши?

ЛУКОВСКИ: Во Република Македонија, на околу 80 проценти од нејзината територија, вообичаено изборите се спроведуваат според сите стандарди, додека кај оние 20 проценти, кои се лоцираат во западниот дел од државата, општините Шуто Оризари, Кондово, Г. Количани и други, изборите се проследени со груби насилства и кршење на правата на граѓаните.

Особено мора да се води грижа за идното изборно законодавство, за што имам и конкретни предлози и во мојата книга, која деновиве ќе биде промовирана. Нагласувам, мора посебно да се регулира гласањето на нашите државјани во странство, прашање кое мора да се реши, итно и едноставно. Во Единствениот избирачки список ќе се внесе посебен список за нашите државјани во странство, врз основа на податоците од МВР, за одјавувањето на местото на живеалиште и пребивалиште во странство и отпустот од државјанство. Гласањето ќе се спроведува во дипломатските и конзуларните претставништва, односно канцеларии. Не смеаме да ги потцениме нашите иселеници, државјани на РМ, кои се дел од државата, но само надвор од неа и имаат голема грижа и патриотизам за државата.

☀️ Како ја толкувате "портокаловата револуција" во Украина?

ЛУКОВСКИ: Во тој период, како годин на Здружението на стопанственици и бизнисмени на РМ, како експерт од стопанската област, не престојував во Украина, туку претходно од 8 до 18 јуни 2004 година. Тоа што таму се случуваше беше исклучително политички притисок. Битка меѓу двете големи светски сили, битка за примат во новото политичко светско уредување.

☀️ На адреса на македонското судство пристигнуваат многубројни забелешки од странските субјекти и најави дека реформите се неминовни. Голем прав крена "црната листа на судии". Кој е Вашиот став?

ЛУКОВСКИ: Американците не направија црна листа на личности, туку на предмети. Зарем е можно да постои толку долг притвор, толку долги судења?! Тврдам дека и најкомплицираните граѓански предмети мора да завршат за четири расправи, а кривични со шест (за посложените предмети). Сè друго

ЈОСИФ ЛУКОВСКИ ВО ДРУШТВО СО ДЕН БЛЕСИНГТОН, ШЕФ НА ИЗВРШНАТА КАНЦЕЛАРИЈА НА IFES ЗА РМ И КОСОВО ВО СКОПЈЕ

Додека бев претседател, првичните, неофицијални резултати од гласањето ги објавуваав за не повеќе од пет часа. Кога ДИК ги спроведува изборите, чиј претседател бев, за време на локалните избори 2000 година, се случуваше некои членови на ДИК да ги кријат записниците. Направив неколку "штик" проби и ги открив сторителите, кои работев со цел да се добие погрешна претстава за мојата работа и истовремено јавноста да не биде навремено информирана.

Денес во ДИК има и професионалци, но и има и непрофесионалци. Во секое жито има и "кукуљ".

Мораме да сфатиме дека изборите се сложена наука. Која држава во светот нема пропусти во изборниот процес. На пример, во земји каде има традицио-

кутите, како се повлекуваат набљудувачите...

Немам целосен увид за актуелните избори. Ме чуди зошто сите актуелни опозициони партии зборуваат за изборен фалсификат, а никој во жалбите не бара да се изврши увид во гласачките ливчиња. Нели тоа е симптоматично? Ќе ви кажам и зошто. До денот на пребројувањето на гласовите сите политички партии имаат интерес да се заврши гласањето и не даваат забелешки на работата во текот на гласањето. Откако ќе ги сумираат резултатите во своите изборни штабови, и сознаат дека "губат", тогаш вистината почнува да "боли" и се огласуваат со изјави за изборен фалсификат. Народот мора да ја знае и оваа вистина.

претставува "лакрдига", неподготвеност на судијата и манипулации од адвокатите, кои наидуваат на судиско одо-брување. Судијата мора добро да го проучи предметот; да определи подготвително рочиште кога ги концентрира доказите; на наредното рочиште треба да ги концентрира доказите ако има потреба од вештачење; потоа го сослушува вештакот; ако има приговори на нив да се одговори, а потоа да ја заклучи

не тоа ми пречи. Како може судската стратегија да ја прават дел од експерти, без практичари од ВСМ, кои судството го доведоа до надолан од? Во експертскиот тим кој ја прави оваа стратегија нема ниту еден практичар, колку што мене ми е познато. Кога актуелнава министерка за правда се обиде да ги внесе во експертскиот тим, новите членови ја пресекоа. Очигледно е дека "кочници" се ставаат на секој чекор, та-

жам да тврдам за "некаква корупција" како незаконски дејанија. Ваквото кривично дело тешко се докажува. Можеме само да се сомневаме (?). Но, не и тешко да ги идентификуваме сторителите. Но, затоа постојат Врховниот суд и Републичкиот судски совет, за дисциплинска одговорност и предлагање на разрешување. Во ова, свој допринос можат да имаат и граѓаните, токму оние кои дале мито и да го пријават тој што им побарал и им зел, но тогаш тие чинат кривично дело (давање и земање поткуп).

☀ Според последните најави за уставни измени во делот на правосудството, сметате ли дека состојбите во судството ќе се надминат, односно подобрат?

ЛУКОВСКИ: Не. Судијата се раѓа како човек со сите доблести, слабости и карактер на личноста. Некој судија кој е навикнат на недозволен работи, тој и натаму ќе продолжи со истата практика. Тоа е во сржта на личноста. Не би сакал да напаѓам некои колеги, но мислам дека има и такви кои се залутани во судството, а и такви кои поради ваквите личности не можат да дојдат до повисоките судски инстанции. Исто така, кога зборуваме за самостоен судски буџет, дали тоа е можно?! Не може судството финансиски да опстојува само од прибирањето судски такси. Не алудирам на напади, во никој случај да не се сфати така, но тоа не е можно, затоа што државата не е со пристojни материјални благодети. Во финансирањето на судството мора да учествува и државата, преку државниот буџет.

Во врска со претстојните измени во Уставот, сметам дека ќе настане голем застој, бидејќи ќе настанат несогласување меѓу политичките партии (опозиција и позиција).

☀ Што ќе кажете за неодамнешната изјава на опозицијата дека: "Врховниот суд донесе врховна измама"?

ЛУКОВСКИ: Сметам дека дел од оваа опозиција треба јавно да му се извини на Врховниот суд. Мислам дека партиите не можат да се стават над институциите на системот. Изборот е завршен кога ќе се добијат официјални резултати, кои ги објавуваат надлежните изборни органи. Тие не можат да се поставуваат во улога на институции во државата. Игрите се познати?! Каква голема политичка игра ли е изборот за градоначалник во одредени општини? Ако се анализира подлабоко не може да се сфати кој на која страна е!

расправата. Во кривична постапка може да се бара супер-вештачење или некој прикриен доказ кој адвокатот бара да се обезбеди и поради тоа може да има најмалку шест судски претреси.

☀ Нацрт-стратегијата за реформи во судската власт ја окарактеризиравте како задоволувачка, но велите и недостигаат практичност и генерални рокови. Зошто? Исто така, побаравте да се отстранат квалификациите за потребата за "департизација на судиите". Сметате ли дека тоа се подразбира само по себе или...?

ЛУКОВСКИ: Во Законот за судовите е пропишано "дека судиите се деополитизирани" и како тогаш ние можеме да зборуваме за политизирани судии? Ме-

ка што реформите тешко ќе се спроведат. Меѓутоа, знаејќи ја како заменик-член на ДИК, нејзината висока професионалност, лична настојчивост, верувам дека таа нема лесно да отстапи и ѝ посакувам успех во нејзината упорност и доследност.

☀ Велат, корупцијата ги пушта своите "сетила" секаде, дури и во судската власт? Можно ли е делачите на правдата за себе да си делат од "колачот"?

ЛУКОВСКИ: Не тврдам ништо, но се сомневам во постоење на вакво нешто. Нема земја во која е искоренета корупцијата во судството. Тоа е илузија! Но, ние имаме и многу чесни судии, кои не можат да се "искачат" на повисоките судски скалила. Но, во никој случај не мо-